

1956 — Így élték meg a nemzet forradalmát

Mindszenty József hercegprímás élete

„A legázolt, bilincsbe vert Magyarország többet tett a szabadságért és igazságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben. Ahhoz, hogy ezt a történelmi leckét megértse a fülét betömő, szemét eltakaró nyugati társadalom, sok magyar vérnek kellett elhullnia – s ez a vérfolyam most már alvad az emlékezetben.”

Albert Camus¹

1956. október 23-án, a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége (MEFESZ) által szervezett budapesti tömegtüntetéssel – és számos vidéki megmozdulással – kezdődött az országot hamarosan lángba borító forradalom, aminek legfőbb kiváltó oka a sztálinista diktatúra által keltett általános társadalmi elégedetlenség volt. A Gerő Ernő vezette MDP ellenséges fellépése nyomán a feldühödött tömeg az esti órákra agresszívvá vált, rövid időn belül fegyvert is szerzett, a Magyar Rádió épületét őrző karhatalmisták sortüze után pedig felkelést indított a diktatórikus rendszer megdöntésére.

A kezdődő eseménysorozat előzményei gyakorlatilag a kommunista hatalomátvételig nyúlnak vissza, a háború utáni első parlamenti választásokon – 1945. november 4-én – a kommunisták már 17 %-ot szereztek és bár nem ők irányították az országot, szerepük ennél az aránynál jóval nagyobb lett. Fokozatosan megsemmisítették az előző rendszert, illetve annak képviselőit. A megnövekedett hatalmat kihasználták arra, hogy megrendezzék az első koncepciók pereket, ahol elítélték a többi párt vezetőit, elsősorban a legnagyobb párt, a Független Kisgazda Párt vezetőit. 1947-ben a „reakciós” és „fasiszta” elemek választásokról való kitiltásával, illetve a kék cédulák segítségével megszerezték a többséget a választáson,

1

1. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapesten_kitor_a_forradalom/

2-3. Részlet Mindszenty József hercegprímás: Emlékirataim. Szt. István Társulat, 1989.

4. Részlet Mindszenty József: Legyen meg a Te akaratod című életrajzi írásaiból

5. 1966. november 03-i rádióbeszéde az Országház épületéből

6-7-8. Részlet XII. Piusz Luctuosissimi eventus kezdetű körleveléből

9. Részlet XII. Piusz pápa Laetamur Admodum kezdetű körleveléből

10-11-12. Részlet XII. Piusz pápa november 5-én kiadott, Datis nuperrime kezdetű körleveléből

13. Részlet Mindszenty József: Napi jegyzetek című művéből

14. <http://www.mindszentalapitvany.hu/mindszenty-jozsef/a-szamuzott-fopasztor/>

így létrehozhattak egy totális diktatúrát, amelynek Rákosi Mátyás lett a vezetője. A helyzetet tovább fokozta Sztálin 1953. március 5-én bekövetkezett halála, amely mélyen megrázta a szovjet birodalmat. Halálával hatalmi vákuum keletkezett, hiszen senki sem számolt az emberek fölé magasodó hérosz gyarló halandó voltával, semmilyen módon nem volt előkészítve az öröklés, sőt a Generalisszimusz, aki mélyen megvetette potenciális utódait, mindent megtett azok lejáratása érdekében. A hosszú ideje megkövült szovjet belpolitika hirtelen határtalanul izgalmassá vált. A trónért folyó – keleti módon intrikus – hatalmi harc tétje ugyanis nem kevesebb volt, mint hogy a Sztálin örökségét változatlan formában fönntartani kívánó ortodoxok vagy a birodalom megőrzése, a konszolidáció érdekében bizonyos korrekciókra hajlandó "reformerek" kerülnek-e hatalomra. Az elkövetkező néhány év szovjet politikájának vargabetűit e két csoport küzdelme, intrikák és

A legnagyobb olyan szervezet, amelyik radikálisan szembeszállt a kommunistákkal, az a Katolikus Egyház volt, így lett a rendszer első számú ellensége. Bár a rendszer hirdette a szabadságjogokat – köztük a vallásszabadságot is -, 1948-ban mégis bezárták, illetve államosították a katolikus iskolákat, a papokat pedig különböző módszerekkel: pl. bűnjelek (mint rendszerellenes röpiratok) titkosrendőrök általi elhelyezésével a félreállítani kívánt személy lakásán, vagy a megfelelő egyházi intézményben, illetve később ezek „megtalálásával”, majd a megfelelő személyek elítélésével – eltávolították pozíciójukból.

Ennek a kornak volt a szülőtte Pehm József, ismertebb nevén Mindszenty József bíboros, hercegprímás, aki 1892. március 29-én látta meg a napvilágot a Vas megyei Csehminszenten. Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy Közép-Európa szovjeturalom alá fog kerülni, XII. Piusz pápa arra törekedett, hogy a 70 millió katolikus hívő számára olyan főpásztorokat nevezzen ki, akik a német megszállással és a nemzetiszocializmussal szemben ellenállást tanúsítottak. Személyük biztosítékot jelentett arra, hogy a kommunista diktatúrával és egyházüldözéssel szemben hasonló hűséget tanúsítanak majd, és határozottan fellépnek a hívő közösség védelmében. Ilyen irányelvek szerint került sor Josef Beran prágai érsek, Stefan Wyszyński lengyel prímás és Mindszenty József hercegprímás kinevezésére.

XII. Piusz pápa 1945. október 2-án nevezte ki Mindszenty Józsefet Esztergom 79. érsekévé és ezzel együtt Magyarország hercegprímásává. Ehhez a méltósághoz ezer év alatt különböző címek, jogok és kötelezettségek társultak. 1945. október 7-ei székfoglalásakor így

2

1. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapest_n_kitor_a_forradalom/

2-3. Részlet Mindszenty József hercegprímás: Emlékirataim. Szt. István Társulat, 1989.

4. Részlet Mindszenty József: Legyen meg a Te akaratod című életrajzi írásaiból

5. 1966. november 03-i rádióbeszéde az Országház épületéből

6-7-8. Részlet XII. Piusz Luctuosissimi eventus kezdetű körleveléből

9. Részlet XII. Piusz pápa Laetamur Admodum kezdetű körleveléből

10-11-12. Részlet XII. Piusz pápa november 5-én kiadott, Datis nuperrime kezdetű körleveléből

13. Részlet Mindszenty József: Napi jegyzetek című művéből

14. <http://www.mindszentalapitvany.hu/mindszenty-jozsef/a-szamuzott-fopasztor/>

nyilatkozott: „Akarok jó Pásztor lenni, aki, ha kell, életét adja juhaiért, Egyházáért, hazájáért. Akarok lenni népem lelkiismerete. Ébresztgetem nemzetünk megszentelt hagyományait, amelyek nélkül egyesek talán igen, de a nemzet nem élhet.”²

A szovjet befolyás miatt kommunista célokat kiszolgáló kormányzat már 1945-től tudatos és tervszerű küzdelmet indított a vallás szabad gyakorlása, az egyház tekintélye és közéleti jelenléte ellen. A keresztény és nemzeti értékek védelme érdekében Mindszenty József és püspöktársai az országgyűlési választások előtt körlevelet adtak ki, amelyben a választás erkölcsi szempontjait hangsúlyozták. Mindszenty József az ország közállapotának fokozatos romlását látva népszavazást sürgetett az államforma megváltoztatásának kérdésében, valamint bírálta a politikai rendőrség terrorját.

Mindszenty bíboros elsőrendű feladatának tekintette a hitélet fellendítését, az egyházi iskolák, közösségi szervezetek támogatását és a magyar nemzeti érdekek védelmét. Fontosnak tartotta a magyar katolikus egyház teljes anyagi függetlenségének kimunkálását és így az állam káros felügyeletének csökkentését. Egyik legjelentősebb főpásztori kezdeményezése volt 1947–1948-ban a Boldogasszony tiszteletére rendezett engesztelő imaév.

1945-ben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tagjait a Püspöki Kar nevében arra kérte, hogy engedjék haza a magyar hadifoglyokat. Papjait arra szólította fel, hogy külön lelkipásztori gondozásban részesítsék az internáltakat, és karolják fel az üldözöttek családtagjait. Gyakori mondása volt: „Küzdjünk a demokráciáért, de közben ne feledjük el magát az embert!”³ A bíboros szinte egyedül emelt szót a német anyanyelvű lakosságot kollektív alapon sújtó intézkedések ellen. Figyelmeztette a hatóságokat, hogy ne kövessenek el olyan igazságtalanságokat itthon, ami joggal sérelmezhető a határ túloldalán élő magyarsággal szemben. Mécs László magyar premontrai szerzetes, költő, lapszerkesztő a Magyar bíboros 1946-ban című versében fejezte ki tiszteltét, hódolatát a szent előjáróval szemben:

Mécs László: Magyar bíboros 1946-ban

*Soha ilyen bíbort, mint az egyház éke!
Szôtte a Golgota komor szövöszéke.
Szôni fogja, míg csak nem lesz világ vége:
mert víz-tűz, jó-rossz közt akkor lesz csak
béke.*

*Minden zsarnokságnak vérengzés az érve,
Mióta ráömlött Isten fia vére,
az Egyház lelkére, élő szövetére,
mártírvértől szépül majd kétezer éve.*

1. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapest_n_kitor_a_forradalom/

2-3. Részlet Mindszenty József hercegprímás: Emlékirataim. Szt. István Társulat, 1989.

4. Részlet Mindszenty József: Legyen meg a Te akaratod című életrajzi írásaiból

5. 1966. november 03-i rádióbeszéde az Országház épületéből

6-7-8. Részlet XII. Piusz Luctuosissimi eventus kezdetű körleveléből

9. Részlet XII. Piusz pápa Laetamur Admodum kezdetű körleveléből

10-11-12. Részlet XII. Piusz pápa november 5-én kiadott, Datis nuperrime kezdetű körleveléből

13. Részlet Mindszenty József: Napi jegyzetek című művéből

14. <http://www.mindszentalapitvany.hu/mindszenty-jozsef/a-szamuzott-fopasztor/>

*Népek találkáját, szent vérszerződését
szövi bíborra golgotás szövöszék,
mert bárhol ölik meg az igazság hősét:
Krisztus vérzik benne, övé a dicsőség!*

*Most egy egész ország került a keresztre,
amely ezer évig igazát kereste.
Benne Ő is vérzett, Krisztus titkos teste,
az Egyház bíborát sötétebbre festve.
Volt úgy, hogy a bíbor dísz lett, párás
pompa,
ahogy arany dísz lett a Kereszt goromba
jelképe -- de amikor egy világ dől romba,
hol a hit bíborra, ott a Katakomba.*

E hõsi bíborból szabta ki ajándékát

1948 áprilisában bejelentették az egyházi iskolák államosítását. A kormányzat gyakorlati és propagandacélok miatt szívesen alkalmazta volna továbbra is a kiváló szerzeteseket, Mindszenty bíboros azonban úgy rendelkezett, hogy a papok és a szerzetesek nem vállalhatnak állást az államosított, ateista és magyarellenes felfogást terjesztõ intézményekben. Így lett a bíboros a világkommunizmus egyik fő ellensége is, akit bármilyen eszközzel el kellett távolítani az ideológiai hadviselés útjából. Mindszentyt a kommunista hatóságok hazaárulás és valutaüzérkedés vádjával vették őrizetbe 1948. december 26-án és az Államvédelmi Osztály hírhedt főhadiszállására, az Andrassy út 60. alá hurcolták. Az eljárás során a püspököt kínvallatásnak vetették alá: „Éjjel 11 óra. Megint kihallgatásra visznek, 72 órás nem alvás és az állandóan megismételt gumibotozások után. A vallatás tárgya egész éjjel az összeesküvés és kémkedés. Most már teljesen magamra maradtam, kimerülten és elcsigázottan. Egyedül kell érvelnem, amikor újra és újra elém rakják aláírásra a hegymagasságúvá nõtt jegyzõkönyvkötegeket. Amíg az aláírást megtagadom Décsi alezredes éjjelenként 2-3 ízben is átad a kínzómnak, aki felugrik, visz a cellámba, levetkõztet, leteper, és kéjes gyönyörűséggel záporozza rám az ütéseket. Fizikai

*a kegyképen ruhádat az isteni szándék,
ebben állsz, mint kôgát, jégtörésre szánt
ék,
s meg se pörköl gúny, gáncs, poklos
tûzijáték.*

*Mit Jézus fületekbe súgott bent, titokban,
s mitõl sátán bûvész mûve összeroppan,
országromok ormán mondog
hangszórókban,
s a magyar Jövendõ magzat szíve dobban.*

*Bíboros úr, félünk! E hõs kor pár korcsát
bõszíti bíborod, bátor férfi-orcád;
magyar szívárványok legeslegpirosát,
szövi fejed körül egy új mártíromság.*

1946. január 31.

1. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapest_kitor_a_forradalom/

2-3. Részlet Mindszenty József hercegprímás: Emlékirataim. Szt. István Társulat, 1989.

4. Részlet Mindszenty József: Legyen meg a Te akaratod című életrajzi írásaiból

5. 1966. november 03-i rádióbeszéde az Országház épületéből

6-7-8. Részlet XII. Piusz Luctuosissimi eventus kezdetű körleveléből

9. Részlet XII. Piusz pápa Laetamur Admodum kezdetű körleveléből

10-11-12. Részlet XII. Piusz pápa november 5-én kiadott, Datis nuperrime kezdetű körleveléből

13. Részlet Mindszenty József: Napi jegyzetek című művéből

14. <http://www.mindszentalapitvany.hu/mindszenty-jozsef/a-szamuzott-fopasztor/>

*megtörésemre szolgál egy másik kegyetlen módszer is, nem engednek aludni.”*⁴ Pszichotróp szerek segítségével beismertették vele, hogy árulást követett el a háború utáni magyar kormányok ellen, részt vett a harmadik világháború kirobbantását előkészítő összeesküvésben, továbbá, hogy szerepet játszott a Szent Korona nyugatra menekítésében, azzal a céllal, hogy Habsburg Ottót koronázza meg. Nyolcéves rabságának nagy részét a budapesti Conti utcai börtönben, utolsó két évét meggyengült egészsége miatt szigorú házi őrizetben töltötte, átmenetileg a Mecsekben fekvő Püspökszentlászlón, végül a Börzsönyben található Felsőpetényben. Itt érte az 1956-os forradalom és szabadságharc, melynek köszönhetően október 30-án kiszabadult fogságából. Mindszenty 1956. november 2-án megáldotta a forradalmi tömeget, majd november 3-án 20 órakor rádiószózatot intézett a nemzethez a szétlőtt rádiós székház helyett az Országház épületében működő ideiglenes stúdióból: „*A világon páratlan szabadságharc volt ez, a fiatal nemzedékkel népünk élén. A szabadságharc azért folyt, mert a nemzet szabadon akart dönteni arról, hogy miképpen éljen. Szabadon akart határozni sorsa, államának igazgatása, munkájának értékesítése felől. Új, visszaélésmentes választás szükséges, amelynél minden párt indulhat. A választás történetjék nemzetközi ellenőrzés mellett. Én pártokon kívül és – állásom szerint – felül vagyok és maradok. Figyelmeztetek ebből a tiszteből minden magyart, hogy a gyönyörű egység októberi napjai után ne adjanak helyt pártviszályoknak és széthúzásnak. Ennek az országnak sok mindenre van most szüksége, de minél kevesebb pártra és pártvezérre. Maga a politizálás is ma másodrendű ügy: a nemzet léte és a mindennapi kenyér a mi gondunk.”*⁵ November 4-én hajnalban a bíborost a Parlamentbe hívták, ott tartózkodott, amikor a szovjet offenzíva elérte a fővárost. Titkárával, Turchányi Egonnal együtt a közeli Szabadság téren lévő amerikai követségre ment, ahol menedékjogot kapott. Ezzel megkezdődött tizenöt éves félrabsága. A követségi tartózkodást a primás csak átmeneti szükségszerűségnek gondolta. Biztosra vette, hogy a művelt világ nem hagyja cserben Magyarországot. A később nyomtatásban is megjelent *Napi jegyzetek* hű képét adják követségi életének.

A szabadságharc leverése után, a katolikus egyház történetében egyedülálló módon kilenc nap alatt háromszor is enciklikában foglalkozott Szent Péter utóda, a magyarokkal. 1956. október 28-ai, *Luctuosissimi eventus* (Gyászos események) kezdetű körlevelében az egész világ figyelmét ráirányította a „*sámunkra oly kedves Magyarországra, amely most egy borzalmas öldöklés vérében fekszik*”⁶. A pápa felemelte szavát az emberi méltóságért, a polgári társadalom jogaiért és az egyéni és nemzeti szabadságért. Emellett minden keresztény

1. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapesten_kitor_a_forradalom/

2-3. Részlet Mindszenty József hercegprímás: *Emlékirataim*. Szt. István Társulat, 1989.

4. Részlet Mindszenty József: *Legyen meg a Te akaratod* című életrajzi írásaiból

5. 1966. november 03-i rádióbeszéde az Országház épületéből

6-7-8. Részlet XII. Piusz *Luctuosissimi eventus* kezdetű körleveléből

9. Részlet XII. Piusz pápa *Laetamur Admodum* kezdetű körleveléből

10-11-12. Részlet XII. Piusz pápa november 5-én kiadott, *Datis nuperrime* kezdetű körleveléből

13. Részlet Mindszenty József: *Napi jegyzetek* című művéből

14. <http://www.mindszentalapitvany.hu/mindszenty-jozsef/a-szamuzott-fopasztor/>

testvérét arra biztatta, hogy könyörögjön Istenhez, „*Akinek a kezében van minden nép sorsa*”⁷. Ennél azért konkrétabb is volt XII. Pius: felemlítette, hogy a nemzetközi rendet nem lehet fegyverrel és erőszakkal fenntartani, sőt, kitért arra, hogy az elmét megfertőző csaló mesékkel sem – itt nyilván a kommunista ideológiára célzott. Írásában a pápa egyenesen „*imák szent keresztes hadjáratára szólított fel*”⁸. Néhány nappal később, november elsején további buzgó imádkozásra szólított fel Laetamur Admodum kezdetű körlevelében, megemlékezve a székhelyükről korábban elűzött lengyel Stefan Wyszynski és magyar Mindszenty József bíboros-érsekekről. Igaz, kevéssé előrelátó módon XII. Pius hálát adott Istennek azért, hogy az Úr meghallgatta az ártatlan fiúk és lányok imáit, és az „*igazságra alapozott béke új hajnala látszik beköszönten*”⁹ végre Lengyelországban és Magyarországon. Ennek jelét abban is látta, hogy Mindszentyt tisztázták az igaztalan vádak alól.

A szovjet bevonulás másnapján, november 5-én kiadott, Datis nuperrime (Nemrég kiadott) kezdetű körlevelében a pápa utalva néhány nappal korábbi, reménykedő enciklikájára elborzadva említette az ország megtámadását, amikor szokatlanul keményen fogalmazva kijelentette: „*A magyar nép vére az égre kiált, (...) idegen fegyverek segítségével új rabszolgaságba taszították a vértől ázott nemzetet.*”¹⁰ Természetesen elítélte a szovjetek bevonulását, Isten Káinnak mondott szavait idézte, miszerint „*testvéred vére hozzám kiált a földről*”¹¹, és nem felejtette el figyelmeztetni az agresszorokat, hogy Isten nem csak a haláluk után bünteti meg a bűnösöket, „*időnként már e földi halandó életben megbünteti az uralkodókat és azok nemzetét, amennyiben igaztalanul bántak másokkal*”¹².

Az idő múlásával minden érintett hatalmi tényező a saját érdekei alapján szorgalmazta a „*Mindszenty-ügy*” megoldását. Tisztában voltak vele, hogy a főpásztor személyes érzelmi okokból nem akart távozni. Arra is gondolt, hogy a követségről kísértálva inkább a kommunista hatóságok kezére adja magát, de erről a tervéről sikerült őt lebeszélni. A kérdést végül az döntötte el, hogy a bíboros az amerikai elnöknél nyíltan rákérdezett, hogy maradhat-e tovább. Rövid és gyors választ kapott: „*Nyugodjon bele sorsába!*” VI. Pál pápa hívása és a kényszerítő körülmények miatt 1971. szeptember 28-án elhagyta Magyarországot. Rövid római tartózkodás után a bíboros a bécsi Pázmáneumban telepedett le. Mindszenty József közel nyolcvan évvel a vállán maga indult neki, hogy felkeresse és megerősítse a világon szétszóródott magyar közösségeket. Tucatnyi országba látogatott el, hosszú lelkipásztori körutak során több mint félszáz városban vett részt különböző rendezvényeken. Közel százezer kilométert tett meg autón, vonaton és repülőgépen, hogy meglátogassa és

1. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapest_n_kitor_a_forradalom/

2-3. Részlet Mindszenty József hercegprímás: *Emlékirataim*. Szt. István Társulat, 1989.

4. Részlet Mindszenty József: *Legyen meg a Te akaratod* című életrajzi írásaiból

5. 1966. november 03-i rádióbeszéde az Országház épületéből

6-7-8. Részlet XII. Piusz *Luctuosissimi eventus* kezdetű körleveléből

9. Részlet XII. Piusz pápa *Laetamur Admodum* kezdetű körleveléből

10-11-12. Részlet XII. Piusz pápa november 5-én kiadott, *Datis nuperrime* kezdetű körleveléből

13. Részlet Mindszenty József: *Napi jegyzetek* című művéből

14. <http://www.mindszentyalapitvany.hu/mindszenty-jozsef/a-szamuzott-fopasztor/>

megegerősítse az ő magyarjait. „Utazásaim, a sok egyházi funkció, sajtókonferenciáim, küldöttségekkel, családokkal vagy magánszemélyekkel való találkozásaim és a sokféle lelkipásztori és nemzeti probléma megtárgyalása nem estek nehezemre, hiszen huszonhárom évi kényszerű elszigeteltségem után a hivatásommal járó intenzív tevékenység, az emberekkel és a világgal való missziós kapcsolatok örömmel töltötték el.”¹³

1974 februárjában VI. Pál pápa legfőbb pásztori szolgálatának egyik legfájdalmasabb döntésére kényszerült, amikor az esztergomi érsekségi széket jogi értelemben megüresedettnek nyilvánította. Idehaza a kommunista propagandagépezet Mindszenty József „kirúgását” ünnepelte, miközben a szabad világ értetlenül szemlélte a történeteket. A Szentatya lelkipásztori okokból két rossz közül kényszerült választani, ezért nem „elmozdításról”, hanem finomabb szóhasználattal „az érseki szék megüresítéséről” szólt a pápai határozat. Mindszenty bíboros elfogadta a pápai döntést, és nem használta többé magyarországi címeit.

A magyar prímást övező páratlan megbecsülés jele, amit az orosz emigránsok folyóirata írt róla: „Alig akad korunkban valamelyest is művelt ember, aki ne ismerné Mindszenty bíboros nevét. Ez a férfi szimbólum, legenda, ez a férfi történelem egy személyben. A mi szemünkben Mindszenty bíboros a magyar nép kiválasztottja.”¹⁴ Idegen országokban élő honfitársai a világ minden részéről hívták, várták és ő továbbra is küldetésének tekintette, hogy megerősítse őket hitükben és nemzeti identitásukban.

Mindszenty bíboros, aki a diktatórikus rezsimek elleni küzdelmével, szenvedéseivel és kitartásával nem csak Magyarország, de az egész világ tiszteletét és megbecsülését elnyerte, utazásaiban kimerülve, több betegségtől egyszerre gyötörten 1975. május 6-án hunyt el az Irgalmasok Kórházában, Bécsben. Mindszenty, az utolsó hercegprímás halála után (e feudális eredetű címet az 1946-os, nemesi címeket tiltó törvény ellenére is viselte) Lékai László kinevezése véget vetett a katolikus egyház és a Kádár-rendszer küzdelmének. A Magyar Katolikus Egyház 1989-ben kezdeményezte Mindszenty boldoggá avatási eljárásának megkezdését, 1991-ben pedig hazaszállították földi maradványait és Esztergomban helyezték őt végső nyugalomra. Erre az ünnepélyes eseményre írta meg Totth Jenő versét, ami majd a Nemzeti Újságban jelent meg;

1. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapest_kitor_a_forradalom/

2-3. Részlet Mindszenty József hercegprímás: Emlékirataim. Szt. István Társulat, 1989.

4. Részlet Mindszenty József: Legyen meg a Te akaratod című életrajzi írásaiból

5. 1966. november 03-i rádióbeszéde az Országház épületéből

6-7-8. Részlet XII. Piusz Luctuosissimi eventus kezdetű körleveléből

9. Részlet XII. Piusz pápa Laetamur Admodum kezdetű körleveléből

10-11-12. Részlet XII. Piusz pápa november 5-én kiadott, Datis nuperrime kezdetű körleveléből

13. Részlet Mindszenty József: Napi jegyzetek című művéből

14. <http://www.mindszentalapitvany.hu/mindszenty-jozsef/a-szamuzott-fopasztor/>

Totth Jenő: Mindszenty legenda

*A képernyő megremegett...
hűség facsarta könnyeket
sírtam, mint oly sok más magyar,
s könnyem a lelkembe mar.*

*Láttam...alakja nagyra nőtt...
a Szikla-kápolna előtt
ezres tömeg leste szavát,
mely emberségről prédikált.*

*Védte, Uram, ami Tiéd...
az emberszív becsületét,
és lelkében könyörület
mentett meg oly sok életet.*

*Aztán...teste megtöretett,
de az isteni szeretet
kínjában új erőt adott...
s elbírta a gyalázatot.*

*Megfut előle a halál,
mert bilincsben is talpra áll
és hirdeti a Szent Igét,
szolgálva Istent s nemzetét.*

*Láttam, amint ma hazatért
az áldozat – más vétkiért.
A nemzet ma csodára vár,
most, hogy megnyílt a határ:*

*Hazatért egy szent porhüvely,
az Urat hordozó kehely,
de lelke sosem volt halott...
az angyal szól: „feltámadott”!*

*Nem cifra szó, nagy temetés
kell hogy beérjen a vetés.
A Mag földedben van, Hazám,
s életté nő a Golgotán.*

1. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapest_n_kitor_a_forradalom/
- 2-3. Részlet Mindszenty József hercegprímás: Emlékirataim. Szt. István Társulat, 1989.
4. Részlet Mindszenty József: Legyen meg a Te akaratod című életrajzi írásaiból
5. 1966. november 03-i rádióbeszéde az Országház épületéből
- 6-7-8. Részlet XII. Piusz Luctuosissimi eventus kezdetű körleveléből
9. Részlet XII. Piusz pápa Laetamur Admodum kezdetű körleveléből
- 10-11-12. Részlet XII. Piusz pápa november 5-én kiadott, Datis nuperrime kezdetű körleveléből
13. Részlet Mindszenty József: Napi jegyzetek című művéből
14. <http://www.mindszentalapitvany.hu/mindszenty-jozsef/a-szamuzott-fopasztor/>